

واکاوی اخلاق حرفه‌ای اساتید دانشگاه فرهنگیان از منظر دانشجومعلم

منصوره آقابک*
مرضیه دهقانی**

چکیده

از مسائل مهم در تعلیم و تربیت رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی آموزش‌دهندگان است. این تحقیق با هدف بررسی کیفیت رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی استادان دانشگاه فرهنگیان از منظر دانشجومعلم انجام شده است. رویکرد پژوهش کیفی و با روش پدیدارشناسی توصیفی است. میدان پژوهش دانشجومعلم دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی است که طی مصاحبه با نفر سیزدهم، اشباع داده‌ها حاصل شد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از فن مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و تحلیل آنها با روش کلاسی انجام شد. نتایج پژوهش مبنی بر پایداری و عدم پایداری به رعایت اخلاق حرفه‌ای ذیل شش بُعد ویژگی‌های فردی، آموزشی، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، تعهدات سازمانی، ویژگی‌های اعتقادی و بُعد تربیتی به دست آمد. یافته‌ها نشان داد استادان در حد متوسط به موارد اخلاق حرفه‌ای پایبندند.

واژگان کلیدی

اخلاق حرفه‌ای، اخلاق مدرسی، استادان دانشگاه فرهنگیان، دانشجومعلم.

طرح مسئله

محیط‌های آموزشی یکی از مؤثرترین عوامل برای آموزش و درونی کردن ارزش‌های اخلاقی در جوامع بشری‌اند (جعفری‌مقدم و دانسفهمانی، ۱۳۹۶: ۱۱). در هر جامعه‌ای آموزش و پرورش یکی از ارکان مهم رشد و توسعه است. با توجه به اهداف تربیتی که این نهاد دنبال می‌کند، ضرورت عنصر اخلاق در آن بیشتر به چشم می‌خورد. در کشور ما، یکی از روش‌های جذب نیروی انسانی مورد نیاز نهاد آموزش و پرورش از طریق دانشگاه فرهنگیان است. این دانشگاه مسئولیت جذب و پرورش معلمان را بر عهده دارد که بعد از علم‌اندوزی بتوانند با آگاهی و تعهد، وارد عرصه آموزش شوند. معلمان باید به مجموعه‌ای از اصول و استانداردهای اخلاقی در حرفه خود مجهز باشند که این مسئله منجر به افزایش اثربخشی فعالیت‌های آموزشی و رضایت ذی‌نفعان می‌شود (شیخی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۶). همچنین، معلمان از آن جهت که بر عواطف و زندگی فراگیران اثرگذارند، رعایت اخلاق حرفه‌ای برای آنها جزو ملزومات است (Malone, 2020: 80). بنابراین، اینکه چه کسانی و با چه ملاک‌های اخلاق‌مداری در دانشگاه فرهنگیان، دانشجو معلمان را آموزش می‌دهند بسیار مهم است.

موضوع اخلاق حرفه‌ای در یک سازمان آموزشی منجر به ساختار حرفه‌ای در آن می‌شود (Bin - Lokman & et al, 2020: 125). پس، مزین شدن استادان دانشگاه به گوهر اخلاق در حرفه آموزش از ضروریات است. توسعه موارد اخلاقی از دسته مواردی است که فقط با ابزار نصیحت امکان‌پذیر نیست، بلکه بیشتر از طریق رعایت عملی توسط افراد نهادینه‌سازی می‌شود (پورکریمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۵). در این زمینه، فقط مهارت‌های تدریس استاد در کلاس مطرح نیست، بلکه شخصیت و اخلاق او در تحولات کلاسی نیز مؤثر است (حکم‌آبادی و فلاح، ۱۳۹۲: ۲۵). آمادگی لازم برای انتقال اطلاعات و علم به دانشجویان و اثرگذاری بر اخلاق آنها از مسئولیت‌های جدی بر دوش استادان است (Catapano, 2014: 27). بنابراین، بررسی موارد اخلاق حرفه‌ای مربوط به استاد و اثرگذاری آن بر اخلاق و رفتار دانشجویان در تحقق اهداف دانشگاهی قابل توجه است.

اخلاق شامل بایدها و نبایدهاست که انسان را به سمت اهداف متعالی رفتاری سوق می‌دهد (Freeman, 2017: 35). از نظر علامه طباطبایی، اخلاق شامل فنونی می‌شود که درباره ملکات انسانی است و هدف آن مشخص کردن فضایل اخلاقی و دستیابی به آن و دوری جستن از رذایل اخلاقی است (طباطبایی، ۱۳۷۴: ۱ / ۳۴). یکی از ابعاد اخلاقیات به اخلاق حرفه‌ای مربوط است. اخلاق حرفه‌ای در معنای عام به چگونگی رفتار، ادب و عمل شخص هنگام انجام حرفه گفته می‌شود

(ترکاشوند و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۰). درواقع، اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از استانداردهاست که رفتار افراد را مشخص و نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری در قبال مسئولیت ایجاد می‌کند (فرامرز قراملکی، ۱۳۹۵: ۱ / ۱۳۷). اخلاق حرفه‌ای بهره‌وری را افزایش می‌دهد، باعث ارتقای کیفیت روابط می‌شود و درجه ریسک را کاهش می‌دهد؛ زیرا اخلاق حرفه‌ای موجب می‌شود جریان اطلاعات و روابط به‌سادگی صورت پذیرد (ستاری و عطارزاده، ۱۳۹۷: ۵). همچنین، اخلاق حرفه‌ای نمودی از ارزش‌هایی است که آموزش‌دهندگان برای حرفه تدریس قائل‌اند. مجموعه ملاحظات اخلاقی که معلم باید به آنها توجه و تدریس خود را در قالب آنها تنظیم کند، اخلاق معلمی است (سهرابی و کریمی، ۱۳۹۹: ۲۲). اخلاق در تدریس مشخص‌کننده مسئولیت‌های اخلاقی معلم در آموزش است که شامل در نظر گرفتن موضوعات مربوط به تنبیه و مدیریت رفتار، تصمیمات مربوط به نظم و آزادی اخلاقی، استقلال فکری و قابلیت اعتماد است. درواقع، اخلاق و تدریس ذاتاً همسو و درهم‌تنیده‌اند (قنبرپور و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۶). همچنین، اخلاق در تدریس شامل مؤلفه‌هایی مثل تدریس کارآمد، تعامل حرفه‌ای، توجه به رشد و پیشرفت یادگیرندگان، ایجاد فضای مناسب بحث کلاسی (مطلبی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۰: ۶) و صداقت در ارائه محتوا، اداره و هماهنگی کلاس بر اساس اصول دموکراتیک و ایجاد محیطی جهت رشد همه‌جانبه فراگیران (Strike & Soltis, 2015: 143 / 1) است. علاوه بر آن، اخلاق حرفه‌ای در تدریس معین می‌کند معلم آنچه از ارزش‌ها که به رشد شخصیت فراگیران منجر می‌شود آموزش دهد (Cremin & Arthur, 2006: 1 / 111).

رعایت اخلاق آموزشی تضمین‌کننده سلامت فرایند یاددهی - یادگیری است (میرکمالی و حاج خزیمه، ۱۳۹۵: ۱۲؛ کیخا و ایمانی‌پور، ۱۳۹۹: ۵۶). باید دانست هدف نظام آموزشی تربیت افرادی بااخلاق با توانمندی‌های فنی و علمی است (Sandoval & et al, 2010: 2591). بنابراین، مجموعه‌ای از توانمندی‌های ویژه برای استادان دانشگاه الزامی است تا بتوانند نیازهای فراگیران را در فرایند آموزش برطرف سازند (Devlin & Samarawickrema, 2010: 115). پس، ضروری است که استادان دانشگاه در این زمینه خود را به ابزارهای علمی مجهز سازند تا دانشجویان را به لحاظ علمی و مهارت‌های آموزش توانمند کنند.

در زمینه اخلاق حرفه‌ای پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است: دسته‌ای از آنها به بررسی ویژگی‌های فردی مدرسان و رعایت اخلاق حرفه‌ای در کلاس اشاره کرده‌اند (شیخی و همکاران، ۱۳۹۸؛ Ozcan & et al, 2013؛ Oluwatayo, 2013)؛ گروهی دیگر به بررسی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای از

دیدگاه دانشجویان پرداخته و از موارد گوناگونی نام برده‌اند؛ برخی از آنها به ویژگی‌های شخصی چون آراستگی ظاهری متناسب با شأن علم و دانش، بیان شیوا و توانایی تبیین مناسب اشاره کرده‌اند (چرایین و همکاران، ۱۳۹۶؛ تیرگر و طباطبایی، ۱۳۹۵؛ Otilia, 2011). در نتایج دیگر پژوهش‌ها مهارت‌های تعلیم‌دهندگی و سنجش مثل تسلط علمی و فنی بر موضوع و محتوا، استفاده از روش‌های تدریس مؤثر و کارا و رعایت اصول سنجش یافت شد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۶؛ غلام‌پور و همکاران، ۱۳۹۹؛ مرادی‌وسی، ۱۳۹۸؛ ناظمیان، ۱۳۹۹؛ باباصفیری و همکاران، ۱۳۹۲؛ محمدموسایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ مرادی دولیسکانی و محمدی‌مهر، ۱۳۹۹؛ Gove & Dubeck, 2016)؛ همچنین، در گروهی دیگر از تحقیقات به مؤلفه‌های مدنی و اداری از قبیل تبیین ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، احترام متقابل بین استاد و دانشجو و رعایت ضوابط و قوانین اداری اشاره شده است (صالحی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ صالحی دهگل‌کن و صالحی دهگل‌کن، ۱۳۹۶؛ مطلبی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۰؛ سلاجقه و صفری، ۱۳۹۴).

رعایت موارد اخلاقی از جانب استاد دانشگاه، هم به لحاظ رعایت موارد اخلاقی شخصی و سازمانی هم به لحاظ اثرگذاری و انتقال خصیصه‌های انسانی به فراگیران مهم است. در دانشگاه فرهنگیان، فراگیران^۱ معلمان آینده‌اند که انتظار می‌رود در کلاس خود اخلاق‌مدار حاضر شوند. پس، مسئولیت استادان دانشگاه فرهنگیان و اهمیت رعایت موارد اخلاق حرفه‌ای توسط آنها دوچندان خواهد شد؛ زیرا آنان به طور غیرمستقیم بر رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط معلمان در کلاس درس مؤثرند. با توجه به موارد مذکور و اهمیت بررسی اخلاق حرفه‌ای استادان در حوزه تعلیم و تربیت، می‌توان دریافت که پاییند بودن به رعایت اخلاق حرفه‌ای از جانب استادان دانشگاه فرهنگیان می‌تواند تأثیر منفی بر رعایت اخلاق از سمت دانشجومعلمان، حین انجام حرفه معلمی داشته باشد.

بنا بر آنچه گفته شد، هدف تحقیق پیش رو بررسی اخلاق حرفه‌ای استادان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی است. پس، این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش است که از نظر دانشجومعلمان، استادان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی با چه کیفیتی، مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای را رعایت می‌کنند؟

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی (توصیفی) انجام شده است. میدان پژوهش چهارصد دانشجومعلم دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی، پردیس زینب کبری (ع.ا.س)، در سال تحصیلی ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ بود، که نمونه‌گیری به روش هدفمند و از نوع ملاکی انجام شد؛ به این صورت که از بین دانشجومعلمان، افرادی انتخاب شدند که حداقل دو سال تحصیلی را گذرانده بودند و تمایل به

شرکت در پژوهش داشتند. گفتنی است دانشگاه مذکور، تنها در مقطع کارشناسی در رشته‌های علوم تربیتی، تاریخ، ادبیات و علوم اجتماعی و از میان بانوان دانشجو می‌پذیرد. بنابراین، انتخاب شرکت‌کنندگان به شرایط گفته‌شده محدود است. پس از فرایند نمونه‌گیری، مفهوم اخلاق حرفه‌ای برای دانشجومعلم‌ان توضیح داده شد تا با مفهوم موضوع اصلی پژوهش آشنا باشند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که سؤالات آن را دو نفر از متخصصان ارزیابی کردند. سؤالات پروتکل مصاحبه با محوریت اخلاق حرفه‌ای و چگونگی و کیفیت رعایت آنها از جانب استادان و انتظارات دانشجومعلم‌ان از آنها با در نظر گرفتن مکان و زمان مصاحبه تنظیم شد. به دلیل دسترسی نداشتن پژوهشگر به افراد شرکت‌کننده در تحقیق، در شبکه پیام‌رسان واتساپ سؤالات به صورت گفت‌وگومحور از دانشجومعلم‌ان پرسیده شد و در صورت نیاز و وجود ابهام برای طرفین مصاحبه، توضیحات بیشتری داده شد. هریک از مصاحبه‌ها در زمان شصت تا هشتاد دقیقه انجام شد و پس از مصاحبه با نفر سیزدهم، اشباع داده‌ها حاصل شد. به منظور اطمینان از یافته‌ها، فرایند مصاحبه با دو نفر دیگر نیز ادامه یافت.

جدول ۱: مشخصات مصاحبه‌شوندگان

کدها	رشته تحصیلی	سن	شاغل به تحصیل در ترم	زمان مصاحبه
۱	تاریخ	۲۱	۵	۶۰ دقیقه
۲	علوم تربیتی	۲۱	۶	۷۵ دقیقه
۳	ادبیات	۲۱	۵	۷۲ دقیقه
۴	علوم اجتماعی	۲۲	۸	۶۳ دقیقه
۵	ادبیات	۲۱	۵	۷۰ دقیقه
۶	علوم تربیتی	۲۱	۵	۸۰ دقیقه
۷	علوم اجتماعی	۲۲	۷	۷۶ دقیقه
۸	تاریخ	۲۱	۵	۶۵ دقیقه
۹	علوم تربیتی	۲۲	۷	۶۵ دقیقه
۱۰	علوم تربیتی	۲۲	۸	۶۱ دقیقه
۱۱	تاریخ	۲۱	۶	۷۴ دقیقه
۱۲	علوم اجتماعی	۲۲	۸	۷۶ دقیقه
۱۳	ادبیات	۲۱	۶	۶۸ دقیقه
۱۴	علوم تربیتی	۲۱	۵	۷۰ دقیقه
۱۵	تاریخ	۲۲	۷	۶۵ دقیقه

برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش هفت‌مرحله‌ای کلایزی^۱ (۱۹۷۸) استفاده شده است. ابتدا توضیحات شرکت‌کنندگان مطالعه و جملات مهم استخراج، و توصیفی کوتاه از معنای مستتر در آنها نوشته شد. در ادامه، این معانی فرموله شده که مفهوم مشترک داشتند، در دسته‌هایی قرار داده شدند. سپس، نتایج حاصل به صورت توصیفی جامع ارائه، و به صورت عباراتی گویا تشریح شد تا بافت اصلی پدیده مورد مطالعه روشن شود و درنهایت به منظور کسب اطمینان، داده‌های حاصل به شرکت‌کنندگان بازگردانده شد. مراحل انجام شده به روش کلایزی در شکل نشان داده شده است:

شکل ۱: مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی به روش کلایزی

به منظور اطمینان از روایی و پایایی داده‌ها از روش اعتباریابی لینکلن و گوبا^۲ (۱۹۸۵) استفاده شده که شامل چهار ملاک قابلیت اعتبار، ثبات داده‌ها، اطمینان‌پذیری و انتقال‌پذیری است. برای دستیابی به قابلیت اعتبار، نتایج اولیه به مصاحبه‌شوندگان بازگردانده شد تا از صحت یافته‌ها اطمینان حاصل شود. با استفاده از یادداشت‌برداری و تحلیل پژوهشگر ثبات داده‌ها تأمین شد. با بهره‌گیری از نظرهای دو تن از متخصصان خبره در کدگذاری‌ها و تحلیل داده‌ها، ملاک اطمینان‌پذیری و با استفاده از چندسویه‌سازی بر اساس مطالعات پیشین و نظر متخصصان و یافته‌های پژوهش، ملاک انتقال‌پذیری حاصل شد.

یافته‌ها

بر اساس تحلیل اظهارات دانشجومعلم‌ان، یافته‌ها نشان می‌دهد استادان دانشگاه فرهنگیان در پایبندی به پارامترهای اخلاق حرفه‌ای، در حد متوسط عمل می‌کنند که این موارد پایبندی و عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای ذیل شش بُعد آموزشی، ویژگی‌های فردی، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، تعهدات سازمانی، ویژگی‌های اعتقادی و بُعد تربیتی ارائه شد که در جدول ۲ نمایان است.

1. Clause.

2. Lincoln & Guba.

جدول ۲: موارد پایبندی و عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط استادان دانشگاه فرهنگیان

ابعاد	بیانگر پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای	بیانگر عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای
بعد ویژگی‌های فردی	درک دانشجو و همدلی با او	انتقادپذیری پایین
	داشتن ادب و نزاکت در کلاس درس	کم‌اعتنایی به چند بعدی بودن
	صبر یا لا	
	قانونمندی یا لا	
بعد آموزشی	نظم مناسب با کلاس درس	وحدت و سازگاری پایین حرف و عمل
	رعایت قوانین آموزشی	
	تسلط به محتوای آموزشی	عدم برقراری ارتباط کافی بین محتوا و نیاز فراگیران
	انتقال تجربیات مربوط به کلاس درس به فراگیر	استفاده کم از روش‌های تدریس به‌روز
	تشویق به امر پژوهش و رعایت امانت در آن	عدم انتخاب روش درست برای انتقال مطالب به دانشجو
		عدم توجه کافی به عدالت‌محوری در ارزشیابی
		عدم اعتنای لازم به تفاوت‌های فردی در ارزشیابی
		تناسب پایین ارزشیابی با محتوای آموزش داده شده
بعد ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی	احترام به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی	آگاهی پایین از رویدادهای فضای مجازی موثر بر ارزش‌ها
	انتقال ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی به فراگیران	
بعد تعهدات سازمانی	مسئولیت‌پذیری یا لا	کم‌توجهی به توسعه حرفه‌ای
	التزام به رعایت قوانین	
	احترام به دانشجویان و همکاران	
بعد ویژگی‌های اعتقادی	محوریت ارزش‌های دینی در کلاس	
	برخورداري از صداقت	
بعد تربیتی	ارائه مشاوره مفید به دانشجویان	دست‌رسی کم دانشجویان به اساتید
	ایجاد انگیزه یادگیری در فراگیران	

بعد ویژگی‌های فردی

استادان دانشگاه از هر جهت می‌توانند برای دانشجویان الگو باشند. در این میان، ویژگی‌های فردی از مواردی است که دانشجویان از آنها الگوبرداری می‌کنند.

۱. موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد ویژگی‌های فردی

طبق نظر دانشجومعلم‌ان، استادان دانشگاه فرهنگیان از خصیصه‌هایی چون درک دانشجو، داشتن

ادب و نزاکت در کلاس درس، صبر بالا، قانونمندی بالا و منظم بودن برخوردارند. این نظرها حاکی از پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای است.

درک دانشجو و همدلی با او: یکی از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در ویژگی‌های فردی درک فراگیران است. طبق اظهارات دانشجومعلم‌ان، این درک باید به‌گونه‌ای باشد که دانشجویان احساس کنند استادان با آنها همدلی می‌کنند و در صورت بروز مشکل، می‌توانند از آنها کمک بگیرند.

از ویژگی‌های مثبت استادان مهربانی و درک دانشجو بود. برای طرح مشکلات راحت بودیم (کد ۸).

برخی استادان اجازه می‌دادند اگر کسی حوصله کلاس نداشت، بدون ثبت غیبت، بیرون برود (کد ۳).

داشتن ادب و نزاکت در کلاس درس: نظرهای دانشجومعلم‌ان حاکی از آن بود که برای هر آموزش‌دهنده‌ای داشتن ویژگی ادب و نزاکت مهم است؛ زیرا فراگیران از این ویژگی الگوبرداری می‌کنند.

بیشتر استادان با ادب و نزاکت، و الگوی خوبی بودند (کد ۵).

استادانی که مؤدبانه برخورد می‌کردند محبوبیت بیشتری داشتند (کد ۱۲).

صبر بالا: مخاطبان استادان در کار آموزش انسان هستند و یادگیری و پرورش در انسان‌ها زمان‌بر است. مصاحبه‌شوندگان داشتن صبر بالا را از ضروریات کار آموزش و عاملی مهم در بهبود کیفیت آموزش می‌دانند.

برخی از استادانمان در برخورد با نابلدی‌های دانشجوها بردباری می‌کردند. از سؤال کردن نمی‌ترسیدیم (کد ۲).

استادان صبر خوبی داشتند که مهم است. دیدن نتیجه کار تدریس صبر می‌خواهد (کد ۱۲).

قانونمندی بالا: دانشجومعلم‌ان رعایت قوانین را یکی از ویژگی‌های موردنیاز استادان می‌دانستند. به‌زعم آنها رعایت قانون در کلاس باعث ایجاد نظم در انجام امور و مانع ایجاد هرج‌ومرج می‌شود و استادان دانشگاه با قانونمندی، به دانشجویان خود رعایت قانون در کلاس درس را آموزش می‌دهند.

استادان قوانین را رعایت می‌کردند. اگر هم دانشجوها کاری مخالف قوانین دانشگاه می‌خواستند، انجام نمی‌دادند (کد ۶).

وجود قانون برای تحقق یادگیری نیاز است. بیشتر استادان الگوی خوبی بودند (کد ۱۳).

منظم بودن: طبق نظرها، از مؤلفه‌های موردنیاز استادان در کلاس، داشتن نظم در انجام کارهاست. دانشجومعلم‌ان نظم در کار استادان را عاملی برای ایجاد فرایندی سازمان‌دهی‌شده و فرصتی برای برنامه‌ریزی کارهای خود می‌دانند.

استادان اول ترم برنامه مشخصی داشتند و تا آخر معلوم بود می‌خواهیم چه کار کنیم (کد ۶).

بیشتر استادان برنامه داشتند و طبق آن پیش می‌رفتند. ما هم سر از کارمان درمی‌آوردیم (کد ۱۱).

۲. موارد بیانگر عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد ویژگی‌های فردی
دانشجومعلم‌ان به مواردی از قبیل انتقادپذیری پایین و کم‌اعتنایی به چندبعدی بودن اشاره کردند که آنها را مصادیقی بر عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای استادان برشمردند.
انتقادپذیری پایین: ابزار نقدپذیری باعث تعامل در جوامع پویا و توسعه کشورهاست. طبق اظهارات، بیشتر استادان انتقادپذیری پایین دارند و این ویژگی مدرسان سدی جدی در برابر رشد و پیشرفت در کلاس است.

هشتاد درصد استادان انتقادپذیر نبودند. کلاس رکود پیدا کرده بود (کد ۸).
استادان به‌ندرت نقدی را قبول می‌کردند، و کارهایشان را بی‌نقص می‌دیدند (کد ۱۰).
کم‌اعتنایی به چندبعدی بودن: دانشجومعلم‌ان تأکید داشتند اینکه استادان صرفاً از زوایای محدود و بدون ارتباط با سایر مسائل به موضوعات نگاه کنند، باعث فاصله گرفتن آنها از یک نگاه جامع و تحلیل درست می‌شود.

بعضی از استادان کاری به اتفاقات جامعه نداشتند. اگر حرف می‌زدیم، می‌گفتند درسمان عقب می‌ماند. بعضی‌های دیگر هم به شکل جامع‌روشنگری نمی‌کردند (کد ۲).
برخی استادان یک‌بعدی بودند: فقط تدریس می‌کردند. اگر اتفاقی در دانشگاه یا جامعه می‌افتاد، تحلیل درست و مفید نمی‌کردند (کد ۱۳).

بعد آموزشی

یکی از جنبه‌های مهم کار استادان بعد آموزشی است که از این طریق می‌توانند الگوی مناسب یا نامناسبی برای دانشجویان باشند. بنابراین، عملکرد استادان در این زمینه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۱. موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد آموزشی

از نظر دانشجومعلم‌ان، مواردی از قبیل رعایت قوانین آموزشی، تسلط به محتوای آموزشی، انتقال تجربیات مربوط به کلاس درس به فراگیران، تأکید بر امر پژوهش و رعایت امانت در آن از موارد رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط استادان است.

رعایت قوانین آموزشی: یکی از موارد اخلاق حرفه‌ای رعایت قوانین آموزشی است که طبق نظر مصاحبه‌شوندگان شامل انجام حضور و غیاب، رعایت زمان ورود و خروج، متعهد بودن به آیین‌نامه‌های آموزشی و عدم تنبیه روحی و جسمی فراگیران است که رعایت آنها توسط استادان می‌تواند الگوی مناسب برای آنها و عاملی برای ایجاد نظم در کلاس باشد.

بیشتر استادان قوانین آموزشی را رعایت می‌کردند؛ خصوصاً حضور و غیاب. نظم کلاس رعایت می‌شد (کد ۳).

بیشتر استادان روی حضور و غیاب و زمان ورود و خروج تأکید داشتند و سعی می‌کردند قوانین را رعایت کنند (کد ۶).

تسلط به محتوای آموزشی: از نظر دانشجومعلم‌ان، یکی از موارد مهم برای استادان، تسلط به محتوای آموزشی در تدریس است که باعث فهم بهتر مطالب درسی می‌شود.

بیشتر استادان به محتوایی که درس می‌دادند تسلط کافی داشتند. در فهم درس‌ها مشکلی نداشتیم (کد ۳).

استادان دانشگاه افراد باسوادی هستند و در رشته مرتبط تحصیل کرده‌اند (کد ۷).

انتقال تجربیات مربوط به کلاس درس به فراگیران: انتقال تجارب مربوط به کلاس درس به دانشجویان راهی برای به اشتراک گذاشتن تجارب بالارزش استادان در زمینه مدیریت کلاس و آموزش است. دانشجومعلم‌ان بر آموختن عمیق‌تر و اثرگذاری بیشتر مطالب در حین بازگویی تجارب تأکید داشتند.

از کارهای مفید استادان در اختیار گذاشتن تجارب معلمی‌شان بود (کد ۲).

گفتن تجارب معلمی بهتر از گفتن مطالب تئوری غیرمفید است (کد ۳).

تأکید بر امر پژوهش و رعایت امانت در آن: انجام پژوهش و آشنایی با مراحل و رعایت اصل اخلاقی امانت در آن یکی از موارد پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای استادان است که در مقاطع مختلف تحصیلی می‌تواند علم و اخلاق‌مداری دانشجو را ارتقا و توانمندی افراد مستعد را توسعه دهد.

برخی استادان برای اینکه کار پژوهشی انجام دهیم، نمره اضافه بر بیست در نظر گرفتند (کد ۱۳).

تأکید استادان بر ذکر منابع درست در پژوهش‌ها می‌تواند الگوی خوبی برای فعالان این حوزه باشد (کد ۱۵).

۲. موارد بیانگر عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد آموزشی

وحدت و سازگاری پایین حرف و عمل، عدم برقراری ارتباط کافی بین محتوا و نیاز فراگیران، استفاده کم از روش‌های تدریس به‌روز، عدم انتخاب روش درست برای انتقال مطالب به دانشجو، عدم توجه کافی به عدالت‌محوری در ارزشیابی، عدم اعتنای لازم به تفاوت‌های فردی در ارزشیابی و تناسب پایین ارزشیابی با محتوای آموزش داده‌شده از جمله موارد عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای استادان دانشگاه فرهنگیان در نظر دانشجومعلمیان است.

وحدت و سازگاری پایین حرف و عمل: یکی از موارد عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در امر آموزش همسو نبودن حرف استادان در زمینه‌های تدریس، ارزشیابی، برخورد با فراگیر و مسائل تربیتی با عملشان است. دانشجومعلمیان بر تأثیر منفی این ناهماهنگی روی فراگیران و ایجاد حس عدم اعتماد در آنها به سخنان استادان تأکید داشتند.

برخی استادان می‌گفتند در کلاس با بچه‌ها مفهومی کار کنید، ولی خودشان حفظی می‌خواستند. می‌شود به چنین حرفی اعتماد کرد (کد ۷)؟
برخی استادان به دانشجویان می‌گفتند باید از روش‌های تدریس جدید استفاده کنید، ولی خودشان از روش‌های سنتی استفاده می‌کردند (کد ۱۲).

عدم برقراری ارتباط کافی بین محتوا و نیاز فراگیران: بیشتر دانشجومعلمیان بیان کردند که چنانچه استادان به محتوای از قبل مشخص شده محدود باشند و در ایجاد ارتباط بین محتوای آموزشی و نیاز فراگیران موفق عمل نکنند، آنها مطالب را به صورت کاربردی یاد نمی‌گیرند و در آموزش در مدرسه به مشکل خواهند خورد.

برخی واحدهای درسی به درد معلم نمی‌خورد. برخی استادان هم نمی‌توانستند واحد عملی را با نیاز معلم ارتباط بدهند. برای تدریس نگرانم (کد ۶).
استادان در تدریس‌هایشان محدود به محتوای تعیین‌شده از آموزش بودند و منعطف نبودند. این‌گونه ما در کلاس کم می‌آوریم (کد ۷).

استفاده کم از روش‌های تدریس به‌روز: طبق اظهارات، استادان دانشگاه فرهنگیان در تدریس‌های خود بیشتر از روش‌های سنتی و سخنرانی استفاده می‌کنند و فراگیرمحوری را صرفاً در کنفرانس بخش‌هایی از کتاب خلاصه می‌کنند که این کار باعث اتلاف وقت دانشجویان و مانعی برای بهره‌گیری از دانش استادان در کلاس درس می‌شود.

روش بیشتر استادان تقسیم کتاب منبع برای کنفرانس بین بچه‌ها بود. آموزش چندانی نمی‌دیدیم (کد ۱).

از روش‌های فراگیرمحور و فناوری در تدریس استفاده نمی‌کردند. فراگیرمحوری از نظر آنان یعنی ارائه کتاب توسط دانشجو (کد ۱۴).

عدم انتخاب روش درست برای انتقال مطالب به دانشجو: طبق نظرها، برخی استادان به‌رغم علم خوبی که دارند، آن را به شکل مناسب به دانشجو انتقال نمی‌دهند که این مورد مانع بهره‌مندی دانشجویان از علم و دانش مفید استادان می‌شود.

بعضی استادان ما که علم خوبی داشتند نمی‌توانستند علمشان را به‌خوبی به دانشجو انتقال دهند (کد ۱).

اگر استادان مطالب را مناسب ارائه دهند، دانشجوها بهتر از علم استادان بهره می‌برند (کد ۱۳).

عدم توجه کافی به عدالت‌محوری در ارزشیابی: از نظر دانشجومعلم‌ان، استادان دانشگاه فرهنگیان در زمینه ارزشیابی به عدالت کمتر توجه دارند و در بیشتر موارد، به تلاش و عملکرد دانشجو نمره تعلق نمی‌گیرد، که این کار باعث می‌شود دانشجویان به تلاش خود ادامه ندهند.

ملاک نمره توانایی نیست؛ رابطه استاد با دانشجوست (کد ۲).

برخی استادان رندوم نمره می‌دادند. از وقتی متوجه این موضوع شده‌ام، تلاشی برای امتحانات نمی‌کنم (کد ۱۵).

عدم اعتنای لازم به تفاوت‌های فردی در ارزشیابی: یکی از موارد عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای ارزشیابی نامرتب با تفاوت‌های فردی فراگیران است که باعث افت نمره در فراگیران و ناامیدی آنها می‌شود.

معمولاً تفاوت‌های فردی در ارزشیابی‌ها رعایت نمی‌شد: همه به یک شکل امتحان می‌دادند (کد ۶).

اگر دانشجویی در یک زمینه توانایی بهتری داشت و نمره بهتری می‌گرفت، استادان بدون توجه، روش خودشان را اجرا می‌کردند (کد ۱۰).

تناسب پایین ارزشیابی با محتوای آموزش داده‌شده: طبق نظر دانشجومعلم‌ان، معمولاً سطح ارزشیابی بالاتر از سطح مطالب آموزشی است، که می‌تواند باعث افت تحصیلی و ایجاد اضطراب و نگرانی در دانشجویان شود.

دلیل معدل پایین ترم پیش این بود که برخی استادان امتحان سخت‌تری نسبت به کلاس گرفته بودند (کد ۱).
درست نیست استاد آسان درس بدهد، ولی سؤالات امتحان سخت باشد. استرس می‌گیریم (کد ۸).

بعد ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی

برای هر جامعه‌ای ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی و انتقال آنها دارای اهمیت است. استادان و معلم‌ان می‌توانند این ارزش‌ها را به نحوی شایسته زنده نگه دارند.

۱. موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی
اظهارات دانشجومعلم‌ان نشان داد که در دانشگاه فرهنگیان احترام به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی و انتقال این ارزش‌ها از موارد بیانگر پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای است.

احترام به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی: بر اساس اظهارات، یکی از موارد مهم در رعایت اخلاق حرفه‌ای احترام به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی است که باعث می‌شود فراگیران استادان را به عنوان فردی از افراد جامعه و نه بیگانه با آنها بدانند.

استادان مخالف فرهنگ غرب و موافق اسطوره‌های خودی بودند که نشان می‌دهد استادان عضوی از خانواده ایرانی هستند (کد ۸).
استادان نه تنها به ارزش‌ها احترام می‌گذارند، بلکه ما را هم قانع می‌کردند که این احترام از سر پذیرفتن منطقی باشد (کد ۱۲).

انتقال ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی: از دیگر موارد موردتوجه دانشجومعلم‌ان انتقال ارزش‌ها به طرق مختلف به فراگیران بود که این کار سبب می‌شود ارزش‌های مهم به نحوی فعال و پویا در میان نسل‌های مختلف در جریان باشد.

برخی استادان کارهای جالب فرهنگی می‌کردند. مثلاً متن تعهدنامه درباره ارزش‌ها را در برگه امتحانی می‌آوردند تا امضا کنیم و برایمان تکرار شود (کد ۶). بعضی استادان تأکید داشتند که ما را با فیلم، اردو و صحبت با میراث فرهنگی آشنا کنند، که باعث می‌شد ارزش‌ها منتقل شوند (کد ۱).

۲. موارد بیانگر عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی آگاهی پایین از رویدادهای فضای مجازی مؤثر بر ارزش‌ها یکی از مصداق‌های عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای استادان بود که دانشجومعلم‌ان به آن اشاره داشتند. آگاهی پایین از رویدادهای فضای مجازی مؤثر بر ارزش‌ها: طبق اظهارات، برخی استادان دانشگاه فرهنگیان از اتفاقات فضای مجازی که بر استحکام یا تضعیف ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی مؤثر است، اطلاعات کمی دارند که موجب می‌شود استادان نتوانند تحلیل خوبی از فضای آنها ارائه دهند و برای دانشجویان روشنگری داشته باشند.

بعضی استادان اطلاعات کمی از اتفاقات فضای مجازی داشتند و نمی‌توانستند از جو حاکم تحلیل خوبی به دانشجو ارائه دهند (کد ۲). استادان زمان کمی برای آگاهی از اتفاقات فضای مجازی می‌گذاشتند و نمی‌توانستند از مسائل تهاجم فرهنگی روشنگری داشته باشند (کد ۶).

بعد تعهدات سازمانی

تعهدات سازمانی شامل مسئولیت‌پذیری، التزام به رعایت قوانین، ارتباط با دانشجو و همکاران و توسعه حرفه‌ای است.

۱. موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد تعهدات سازمانی مسئولیت‌پذیری بالا، التزام به رعایت قوانین و احترام به دانشجویان و همکاران از موارد پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای است، که دانشجومعلم‌ان به آنها اشاره داشتند. مسئولیت‌پذیری بالا: طبق نظرها، استادان دانشگاه فرهنگیان از مسئولیت‌پذیری بالایی برخوردارند. آنها برای مسئولیتی که پذیرفته‌اند برنامه می‌ریزند و سعی می‌کنند آن را به نحو احسن انجام دهند، که الگوی خوبی برای توسعه و پیشرفت دانشجویان است.

استادان از نظر مسئولیت‌پذیری، وقت‌شناسی و نظم در کارها سطح خوبی داشتند (کد ۶).

استادان خودشان را مسئول آموزش می‌دانستند و سعی می‌کردند طبق برنامه درست پیش بروند و الگوی خوبی باشند (کد ۹).

التزام به رعایت قوانین: از نظر دانشجومعلمیان، قوانین از طرف استادان به میزان بالایی رعایت می‌شود، که نشان‌دهنده احترام استادان به قوانین است.

ویژگی مثبت استادان رعایت قوانین دانشگاه بود. از ما هم می‌خواستند که رعایت کنیم (کد ۱۱)

معمولاً استادان دلشان نمی‌خواست مخالف قوانین عمل کنند (کد ۱۲).

احترام به دانشجویان و همکاران: از موارد پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای که بسیار مورد توجه دانشجومعلمیان بود، احترام به دانشجو و سایر همکاران است. این مسئله در فضای دانشگاهی مورد نیاز است تا روابط مناسبی را شکل دهد و از چهارچوب محترمانه خارج نشود.

استادان به دانشجویان و همکارانشان احترام می‌گذاشتند، که خوب بود (کد ۴).
احترام گذاشتن به بقیه در دانشگاه مهم است. استادان هم رعایت می‌کردند (کد ۸).

۲. موارد بیانگر عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد تعهدات سازمانی
یکی از موارد عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای، که دانشجومعلمیان به آن اشاره کردند، کم‌توجهی استادان به توسعه حرفه‌ای خود بود.

کم‌توجهی به توسعه حرفه‌ای: بر اساس نظر دانشجومعلمیان، استادان دانشگاه فرهنگیان برای ارتقای مهارت‌ها و توانایی‌های خود در زمینه حرفه‌ای، تلاش چندانی نمی‌کنند و ترجیح می‌دهند به اطلاعات فعلی خود بسنده کنند. این کار می‌تواند موجب خسران دانشگاه شود؛ چراکه ممکن است اهداف آموزشی و برنامه‌ها متناسب با اقتضائات تغییر کند و به‌روزرسانی شود و نیازمند افراد ماهرتر و آگاه‌تری باشد.

استادان باسابقه‌تر برای یادگیری کار با سامانه‌های جدید مقاومت می‌کردند (کد ۷).
بیشتر استادان خودشان را در بالاترین سطح می‌دیدند و تلاشی برای ارتقا نمی‌کردند (کد ۱۱).

بعد ویژگی‌های اعتقادی

یکی از مؤلفه‌های مهم اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های جوامع اسلامی برخورداری استادان از مبانی و اصول رفتاری - اعتقادی است، که در این زمینه نیز می‌توانند الگوی مناسبی برای فراگیران باشند.

موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد ویژگی‌های اعتقادی

حاکمیت ارزش‌های دینی در کلاس و برخورداری از صداقت از موارد اشاره‌شده دانشجویان بود، که در این بعد مورد توجه است.

محوریت ارزش‌های دینی در کلاس: با توجه به اینکه دانشگاه فرهنگیان و خطمشی آن در راستای ارزش‌های دینی است و تأکید بسیاری بر پایبندی به آنها و انتقالشان دارد، دانشجویان به هم‌راستا بودن مبانی اعتقادی استادان با اهداف این دانشگاه به عنوان یک مؤلفه مهم اشاره کردند.

برای دانشگاه ما مهم است که استادان به ارزش‌های دینی پایبند باشند؛ که من در استادان مشکلی ندیدم (کد ۱۲).

از این دانشگاه به این دلیل راضی بودم که استادانش دین و دستورهای آن را قبول دارند و در کلاس اجرایشان می‌کنند (کد ۷).

برخورداری از صداقت: طبق نظر دانشجویان، داشتن صداقت و راست‌گویی یکی از ویژگی‌های مثبت استادان دانشگاه فرهنگیان است که الگوی ارزشمندی برای فراگیران محسوب می‌شود.

بیشتر استادان صداقت داشتند، که به نظرم بسیار مهم است. دورو نبودند (کد ۴).
از صداقت استادان الگوبرداری کردم و واقعاً سعی می‌کنم در کلاس خودم همین‌طور باشم (کد ۱).

بعد تربیتی

یکی از ابعاد مهم اخلاق حرفه‌ای استادان تلاش آنها برای ایفای نقش تربیتی و اثرگذاری بر فراگیران است؛ زیرا دانشجویان از استادان خود در این زمینه بسیار اثر می‌پذیرند.

۱. موارد بیانگر پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد تربیتی

ارائه مشاوره مفید به دانشجویان و ایجاد انگیزه یادگیری در آنها از جمله موارد پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای اشاره‌شده توسط دانشجویان بود.

ارائه مشاوره مفید به دانشجویان: یکی از موارد پایبندی استادان به اخلاق حرفه‌ای ارائه مشاوره به دانشجویان است، که بر اساس اظهارات، این کار می‌تواند در بسیاری از زمینه‌های تربیتی، تحصیلی و حل مسائل مربوط راه‌گشا باشد.

برخی استادان خوب می‌توانستند مشاوره بدهند. برای ادامه تحصیل کمک کردند (کد ۱۰).

با یکی از استادان که اطلاعات خوبی راجع به مشاوره داشت، درباره ازدواج و ملاک‌های درست صحبت می‌کردیم. به درسش ربطی نداشت، ولی بی‌نصیبمان نمی‌گذاشت (کد ۷).

ایجاد انگیزه یادگیری در فراگیران: در امر یادگیری، برخورداری از انگیزه لازم عاملی مهم برای موفقیت است. انگیزه‌دهی استادان به فراگیران برای یادگیری بهتر و بیشتر از جمله موارد اشاره‌شده توسط دانشجومعلم‌ان بود که موجب ایجاد انگیزه و امید در مسیر علم‌آموزی می‌شود.

چند نفر از استادانمان این‌قدر با عشق درس می‌دادند که ناخودآگاه عاشق علم و درس می‌شدیم (کد ۱).

استادانی بودند که با طرح مسئله و تشویق به یادگیری چیزهای جدید، با نمره یا زبانی، به ما انگیزه می‌دادند تا برویم دنبال مطالعه (کد ۲).

۲. موارد بیانگر عدم پایبندی استادان به رعایت اخلاق حرفه‌ای در بعد تربیتی

دسترسی کم دانشجویان به استادان از مصداق‌های عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای است که مورد توجه دانشجویان بود.

دسترسی کم دانشجویان به استادان: دسترسی مناسب دانشجویان به استادان می‌تواند برای آنها در بسیاری از زمینه‌ها مفید باشد. طبق اظهارات، دسترسی کم فراگیران به استادان فرصت مشورت و یادگیری بهتر را در ابعاد مختلف تربیتی محدود می‌سازد.

برخی استادان را فقط در محیط دانشگاه می‌شد ببینی. برخی سؤالات را نمی‌شود سر کلاس پرسید (کد ۴).

کاش استادان زمانی را مشخص می‌کردند تا خارج از زمان کلاسی گفت‌وگو کنیم. این فرصت‌ها را دیگر نمی‌شود داشت (کد ۸).

نتیجه

اخلاق حرفه‌ای در فضای تعلیم و تربیت به منظور ارتقای سطح کیفی آموزش و پرورش از ضروریات است. این پژوهش با استفاده از مصاحبه با دانشجومعلم‌ان، کیفیت و میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای توسط استادان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی را بررسی کرده است. داده‌ها بیانگر این مسئله بود که شش بعد در اخلاق حرفه‌ای استادان مورد توجه دانشجویان بوده است که عبارت‌اند از: بعد ویژگی‌های فردی، آموزشی، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، تعهدات سازمانی، ویژگی‌های

اعتقادی و بعد تربیتی. نتایج واکاوی بیانگر این است که از منظر دانشجومعلم، استادان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی اخلاق حرفه‌ای را در حد متوسط رعایت می‌کنند.

استادان دانشگاه فرهنگیان در بعد ویژگی‌های فردی، از خصیصه‌هایی چون درک دانشجو و همدلی با او، داشتن ادب و نزاکت، صبر بالا، قانونمندی و نظم برخوردارند، که در زمینه اخلاق حرفه‌ای الگوی مناسبی برای دانشجومعلم است. درمقابل، برخی موارد حاکی بر عدم پایبندی به رعایت اخلاق حرفه‌ای از جانب استادان است که از نظر دانشجویان، درخور مقام تعلیم نیست؛ ازجمله انتقادپذیری پایین که در اظهارات بیشتر دانشجویان دیده شد. این مسئله زمینه‌ساز جمود فکری می‌شود و رشد و ترقی جامعه را با مشکل مواجه می‌سازد. همچنین، عدم توجه به چندبعدی بودن و با دیدی یک‌جانبه و بدون ارتباط با جامعه به مسائل نگرستن استادان را در محیطی ایزوله قرار می‌دهد و سبب می‌شود فراگیران نیز از پرورش همه‌جانبه دور بمانند. بخشی از نتایج تحقیقات آلاواتیو^۱ (۲۰۱۳)، تیرگر و طباطبایی (۱۳۹۵)، باباصفری و همکاران (۱۳۹۲)، حیدری و همکاران (۱۳۹۶) و چرایین و همکاران (۱۳۹۶) همسو با این یافته‌هاست. اما در نتیجه به‌دست‌آمده در ویژگی درک دانشجو و همدلی با او با نتیجه پژوهش قموشی و همکاران (۱۳۹۸) ناهمسو است. پژوهش مذکور با روش کمی و با جامعه آماری دانشجویان دانشگاه امام خمینی (ع) انجام شده است، که شاید دلیل ناهمسوایی را بتوان در تفاوت در این موارد یافت.

استادان دانشگاه فرهنگیان در بعد آموزشی برخی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای را رعایت می‌کنند. آنها قوانین آموزشی را رعایت می‌کنند. اهمیت این موضوع از آن جهت است که افراد جامعه از قشر فرهنگی انتظار بالاتری در احترام به قوانین دارند و در صورت عدم رعایت قوانین، این ویژگی به شکلی دومینووار از استادان به معلمان و از معلمان به دانش‌آموزان انتقال می‌یابد و باعث ایجاد هرج‌ومرج در جامعه می‌شود. تسلط علمی از دیگر موارد رعایت اخلاق حرفه‌ای است، که در این صورت، دانشجویان می‌توانند از علم استادان بهره کافی را ببرند و از استانداردهای علمی حرفه معلمی آگاهی لازم را کسب کنند. یکی از کارهای مفید، انتقال تجربیات معلمی استادان به فراگیران است که در خلال آن دانشجومعلم می‌تواند از تجربیات بازگوشده استفاده لازم و کاربردی را ببرند. تشویق به امر پژوهش و تأکید بر رعایت امانت در آن، دانشجویان را با امور مقدماتی و اخلاقی در زمینه تحقیق و پژوهش آشنا می‌کند و می‌تواند مقدمه‌ای برای انجام کارهای پژوهشی در مسیر آینده

تحصیلی فراگیران باشد. یافته‌های پژوهش گوو و دابک^۱ (۲۰۱۶)، مرادویسی (۱۳۹۸) و ناظمیان (۱۳۹۹) مؤید این یافته‌هاست؛ ولی با نتایج تحقیق عزیزی (۱۳۹۰) ناهم‌سوست که نشان داده است استادان دانشگاه در حوزه آموزشی پایین‌تر از حد متوسط اخلاق حرفه‌ای را رعایت می‌کنند.

وحدت و سازگاری کم بین حرف و عمل برخی استادان باعث ایجاد تناقض در ذهن دانشجویان می‌شود؛ به‌طوری‌که نتوانند به شکل صحیح امور درست و نادرست را از یکدیگر تشخیص دهند و همین ویژگی را به کلاس درس خود انتقال دهند. آنان با فراگیرانی مواجه‌اند که در سنین حساس الگوبرداری از معلمان قرار دارند. استفاده از روش‌های سنتی تدریس توسط استادان سبب می‌شود دانشجویان برای آموزش و تربیت افراد به ابزار موردنیاز مجهز نشوند و در امر یاددهی در مدارس با مشکل مواجه شوند. معرفی کتاب به عنوان منبع درسی و تقسیم آن در بین دانشجویان برای کنفرانس، علاوه بر اتلاف زمان، باعث می‌شود دانشجویان فرصت کسب علم را از دست دهند و از تجربه و دانش استادان بهره‌ای نبرند و فقط مباحثی از کتاب که خود قادر به خواندن آنها هستند در کلاس مطرح شود. از دانشگاه فرهنگیان انتظار می‌رود اصول و روش‌های اثرگذار آموزشی و تربیتی را به دانشجومعلمیان بیاموزد. عدم توجه استادان به آموزه‌های کاربردی و محدود بودن به سرفصل‌های آموزشی باعث می‌شود معلمان بدون آمادگی و توانمندی اولیه وارد محیط حرفه‌ای شوند. عدم همسان‌سازی سطح دانش ارائه‌شده استادان با سطح فهم دانشجومعلمیان موجب می‌شود دانشجویان به لحاظ علمی مجهز نشوند و به دلیل عدم درک دروس، احساس فشار کنند. بخشی از نتایج تحقیقات محمدموسایی و همکاران (۱۴۰۰) و قنبری و همکاران (۱۳۹۴) با این یافته‌ها همخوانی دارد.

برخی استادان ارزشیابی را با ملاک‌های ارتباط با دانشجو، نمره‌های ترم‌های گذشته و رندومی انجام می‌دهند، که این روش ارزشیابی منصفانه نیست و باعث می‌شود توانایی و تلاش دانشجومعلمیان نادیده گرفته شود. این مسئله بر انگیزه و تلاش فراگیران در یادگیری و مطالعه اثر منفی می‌گذارد. همچنین، در بحث ارزشیابی، تفاوت‌های فردی دانشجویان رعایت نمی‌شود. فراگیران در زمینه‌های مختلف شفاهی، کتبی و عملی توانمندی‌های متفاوت دارند، که در صورت بی‌توجهی، همه دانشجویان نمی‌توانند در کلاس ابراز وجود کنند. از مواردی که استادان کمتر رعایت می‌کنند، هماهنگی ارزشیابی با محتوای آموزشی است. معمولاً سطح ارزشیابی فراتر از سطح آموزشی است.

همچنین، در برخی موارد مبحث آموزش داده‌نشده ارزشیابی می‌شود. این ناهماهنگی خارج از چهارچوب اصول ارزشیابی است که زمینه‌ساز افت تحصیلی و از بین رفتن اعتماد دانشجویان به استادان می‌شود. این بخش از یافته‌ها با قسمتی از نتایج پژوهش‌های غلام‌پور و همکاران (۱۳۹۹)، مرادی دولیسکانی و محمدی‌مهر (۱۳۹۹) و آتیل^۱ (۲۰۱۱) همسوست.

در بعد ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی استادان دانشگاه فرهنگیان به ارزش‌ها احترام می‌گذارند و سعی دارند این ارزش‌ها را از طریق گفت‌وگو، اردوهای فرهنگی، پخش فیلم و مستند به دانشجویان انتقال دهند. این مسئله موجب می‌شود دانشجویان استادان خود را به عنوان عضوی دغدغه‌مند و مؤثر در جامعه بپذیرند و با آنها احساس نزدیکی و صمیمیت کنند. درمقابل، برخی استادان از رویدادهای فضای مجازی مؤثر بر ارزش‌ها آگاهی کمی دارند، که باعث می‌شود تحلیل جامعی از مسائل ارائه ندهند. این امر یکی از دریچه‌های ارزشمند روشنگری را در فضای مطمئن دانشگاه به روی دانشجویان بسته نگه می‌دارد. بخشی از نتایج پژوهش صالحی‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) نیز به این یافته‌ها اشاره کرده است.

در بعد تعهدات سازمانی استادان تلاش می‌کنند مسئولیت محول‌شده را به‌درستی انجام دهند و قوانین دانشگاه را رعایت کنند و به دانشجویان و سایر همکاران احترام بگذارند، که موجب می‌شود آموزش غیرمستقیم مناسبی برای دانشجومعلمان باشد. از موارد عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای عنایت کم استادان به توسعه حرفه‌ای خود است، که موجب می‌شود آنها نتوانند با اهداف و تغییرات دانشگاه همسو باشند. هر سازمانی، از جمله دانشگاه، از نیروهای خود تقاضای برآورده ساختن نیازهای به‌روز خود را دارد و اگر افراد از تأثیر کسب توانمندی لازم در پیشرفت حرفه خود غافل باشند، باعث شکست و عقب‌ماندگی آن می‌شوند. دانشجویان با مشاهده این روند، نه تنها از آنها الگوبرداری می‌کنند و انگیزه بهبود عملکرد خود را از دست می‌دهند، بلکه فراگیران به دلیل به‌روز نبودن استادان نمی‌توانند به علم و تجربه آنها اعتماد کنند و از آنها بیاموزند. یافته‌های تحقیقات صالحی دهگل‌کن و صالحی دهگل‌کن (۱۳۹۶)، صفیان و همکاران (۱۳۹۸)، سلاجقه و صفری (۱۳۹۴)، مطلبی‌فرد و همکاران (۱۳۹۰)، بن لوکمن^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در این راستاست.

در بعد ویژگی‌های اعتقادی، استادان دانشگاه فرهنگیان کلاس درس خود را بر پایه ارزش‌های دینی بنیان نهاده‌اند و می‌کوشند در این زمینه، اهداف دانشگاه را محقق سازند و این ارزش‌ها را به

1. Otilia.

2. Bin – Lokman.

دانشجومعلم‌ان انتقال دهند. همچنین، استادان از صداقت و راست‌گویی برخوردارند و می‌توانند الگوی تربیتی و اخلاقی مناسبی برای فراگیران باشند. در این راستا می‌توان به نتایج پژوهش چرابین و همکاران (۱۳۹۶) اشاره کرد.

در بعد تربیتی، استادان مشاوره‌های مفیدی به دانشجویان ارائه می‌دهند که موجب می‌شود فراگیران بتوانند از منبعی مطمئن برای ابعاد مختلف زندگی خود راهنمایی دریافت کنند و در انتخاب مسیر درست، کمتر دچار خطا شوند. همچنین، استادان تلاش می‌کنند با بهره‌گیری از روش‌های علاقه‌مندسازی، دانشجومعلم‌ان را به یادگیری بیشتر ترغیب کنند و از این طریق، چشمه وجود افراد را در مسیر علم‌آموزی روشن سازند و به کشف استعدادهای آنها کمک کنند. درمقابل، دسترسی کم دانشجویان به استادان یکی از مواردی است که دریچه گران‌بهای کسب علم و تجربه و دریافت نکات تربیتی از استادان را به روی فراگیران بسته نگاه می‌دارد. نتایج تحقیق صفیان و همکاران (۱۳۹۸) و مرادی دولیسکانی و محمدی‌مهر (۱۳۹۹) با این قسمت از نتایج همسوست.

برحسب نتایج پژوهش، به منظور افزایش میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای از جانب استادان دانشگاه فرهنگیان، پیشنهاد می‌شود عوامل اجرایی و آموزشی دانشگاه از نظرهای دانشجومعلم‌ان مبنی بر رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای استادان استفاده کنند و طی جلسات هم‌اندیشی با استادان، اظهارات دانشجویان را به آنها منتقل کنند تا استادان بتوانند خود را از نگاه دانشجویان بنگرند و مهارت نقدپذیری خود را تقویت کنند و به منظور افزایش بهره‌وری حرفه خود، روند کلاسی و شیوه تدریس را تغییر دهند. همچنین، پیشنهاد می‌شود دوره‌های مهارت‌افزایی برای استادان برگزار شود تا بتوانند از نظر علمی، شیوه‌های ارائه کلاسی و روش‌های تدریس به‌روز و استفاده از فناوری‌های جدید ارتقا یابند. به منظور افزایش انگیزه شرکت در این دوره‌ها، امتیازات ویژه‌ای برای آنها در نظر گرفته شود. برای ارتباط محتوا با نیازهای فراگیران از معلمان خبره و تحصیل‌کرده دعوت به همکاری شود؛ زیرا آنها از نزدیک، فضای مدرسه و ملزومات آن را تجربه کرده‌اند و مطالب را کاربردی‌تر ارائه می‌دهند. برای استادانی که خارج از فضای مدرسه بوده‌اند نیز می‌توان یک دوره جداگانه به منظور آموزش محتواهای کاربردی در نظر گرفت.

به استادان دانشگاه فرهنگیان توصیه می‌شود درباره محتوای آموزشی دغدغه‌مندتر باشند و به جنبه کاربردی و مفید بودن مطالب توجه فرمایند. آنان در این زمینه می‌توانند از نظرهای سایر همکاران معلم نیز بهره ببرند. گاهی از دانشجویان نظرسنجی کنند تا به مناسب‌ترین روش یادگیری

آنها آگاهی یابند و روش خود را با آنها مطابقت دهند. به منظور به‌روز بودن اطلاعات، استادان می‌توانند در گروه‌های آموزشی و پژوهشی مرتبط با تخصص خود عضو باشند تا با اتفاقات جدید همسو شوند. همچنین، به استادان پیشنهاد می‌شود که از پیشامدهای فضای مجازی بیشتر مطلع باشند تا بتوانند بصیرت و روشنگری را به دانشجویان خود هدیه دهند و بر ویژگی تک‌بعدی بودن خود فائق آیند. به دانشجویان نیز توصیه می‌شود در این زمینه کرسی‌های نقد و هم‌اندیشی برگزار و از افراد آگاه دعوت کنند تا باعث افزایش آگاهی استادان و سایر دانشجویان در مسائل فضای مجازی شود. به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود کم و کیف رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای را در سایر دانشگاه‌ها بررسی کنند. همچنین، درباره تأثیر برگزاری دوره‌های مهارت‌افزایی در میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای در استادان دانشگاه مطالعه کنند.

منابع و مآخذ

۱. باباصفیری، محبوبه و همکاران، ۱۳۹۲، «ارزیابی اخلاق حرفه‌ای استادان دانشگاه شیراز از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد و دلالت‌های تربیتی آن در برنامه‌ریزی درسی»، نشریه پژوهش‌های برنامه‌درسی، دوره سوم، ش ۱، ص ۸۶-۶۷.
۲. پورکریمی، جواد و همکاران، ۱۳۹۸، «رویکرد مقایسه‌ای به اخلاق حرفه‌ای هیئت‌علمی از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشگاه تهران»، نشریه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، دوره نهم، ش ۲، ص ۱۸۶-۱۵۱.
۳. ترکاشوند، سینا و همکاران، ۱۴۰۰، «تحلیل فلسفی اسناد تحولی آموزش و پرورش بر اساس مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای معلمان و دلالت‌های تربیتی آن»، فصلنامه در حوزه اخلاق، دوره یازدهم، ش ۴۲، ص ۱۲۵-۹۷.
۴. تیرگر، هدایت و سجاد طباطبایی، ۱۳۹۵، «ارزشیابی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شهید باهنر کرمان»، نشریه اخلاق، دوره ششم، ش ۲۳، ص ۱۶۶-۱۳۵.
۵. جعفری‌مقدم، سعید و نرگس دانسفهانی، ۱۳۹۶، «شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه اخلاق‌مدار (مطالعه موردی: دانشگاه تهران)»، همایش ملی دانشگاه اخلاق‌مدار در تهران.
۶. چرابین، مسلم و همکاران، ۱۳۹۶، «ارزیابی شاخصه‌های اخلاق حرفه‌ای از منظر علامه طباطبایی در اساتید دانشگاه فرهنگیان خراسان رضوی از دیدگاه دانشجویان»، نشریه معرفت اخلاقی، دوره هشتم، ش ۱، ص ۵۲-۳۵.

۷. حکم‌آبادی، رجب‌علی و حسین فلاح، ۱۳۹۲، «ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی»، *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، دوره ششم، ش ۱۰، ص ۲۹-۲۲.
۸. حیدری، مهدی و همکاران، ۱۳۹۶، «ارزیابی اخلاق حرفه‌ای تدریس اعضای هیئت علمی»، *نشریه اخلاق در علوم و فناوری*، دوره دوازدهم، ش ۳، ص ۷۵-۶۸.
۹. ستاری، صدرالدین و روشا عطارزاده، ۱۳۹۷، «ارزیابی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای و رابطه آن با فرسودگی شغلی معلمان»، *نشریه توسعه حرفه‌ای معلم*، دوره سوم، ش ۳، ص ۱۷-۱.
۱۰. سلاجقه، آریتا و ثنا صفری، ۱۳۹۴، «رابطه اخلاق حرفه‌ای با عملکرد استادان دانشگاه»، *نشریه اخلاق در علوم و فناوری*، دوره دهم، ش ۳، ص ۱۱۰-۱۰۳.
۱۱. سهرابی، سحر و محمدصادق کریمی، ۱۳۹۹، «بهبود اخلاق حرفه‌ای معلمان در نظام آموزشی»، *مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی*، دوره دوم، ش ۱۱، ص ۲۹-۱۹.
۱۲. شیخی، موریس و همکاران، ۱۳۹۸، «شناسایی و تبیین تجربه متخصصین تعلیم و تربیت و دانشجومعلمیان در فرایند شناسایی و شکل‌گیری اخلاق حرفه‌ای»، *نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، دوره دوازدهم، ش ۱، ص ۱۲۹-۱۲۴.
۱۳. صالحی دهگل‌کن، یاسر و رضا صالحی دهگل‌کن، ۱۳۹۶، «بررسی رابطه بین اخلاق حرفه‌ای و تعهد سازمانی معلمان متوسطه اول شهرستان رودان»، *اولین همایش ملی رویکردهای نوین آموزشی و پژوهشی در تعلیم و تربیت در بندرعباس*.
۱۴. صالحی‌زاده، مریم و همکاران، ۱۳۹۹، «ارائه مدل مفهومی عوامل مؤثر بر کیفیت تدریس حرفه‌ای اساتید دانشگاه فرهنگیان با رویکرد مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد»، *نشریه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، دوره یازدهم، ش ۳، ص ۹۲-۶۹.
۱۵. صفیان، مهدی و همکاران، ۱۳۹۸، «مؤلفه‌ها و ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های سازمانی (مورد مطالعه: یک دانشگاه نظامی)»، *نشریه مدیریت اسلامی*، دوره بیست‌وهفتم، ش ۴، ص ۵۱-۲۵.
۱۶. طباطبایی، محمدحسین، ۱۳۷۴، *تفسیر المیزان*، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم، جامعه مدرسین.
۱۷. عزیزی، نعمت‌الله، ۱۳۹۰، «اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی: تأملی بر راهبرد ارتقای استانداردهای اخلاقی در آموزش دانشگاهی»، *فرهنگ استراتژی*، دوره دوم، ش ۸، ص ۲۰۱-۱۷۳.

۱۸. غلام‌پور، میثم و همکاران، ۱۳۹۹، «مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای معلمان: مرور سیستماتیک بر اساس مدل رایت»، فصلنامه *مطالعات برنامه درسی*، دوره پانزدهم، ش ۵۸، ص ۱۷۴ - ۱۴۵.
۱۹. فرامرز قراملکی، احد، ۱۳۹۵، *اخلاق حرفه‌ای*، قم، مجنون.
۲۰. قموشی، زهرا و همکاران، ۱۳۹۸، «نقش اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در شفافیت سازمانی (مورد مطالعه: دانشگاه امام خمینی (عج)»)، نشریه *نامه آموزش عالی*، دوره دوازدهم، ش ۴۸، ص ۶۴ - ۳۷.
۲۱. قنبرپور، امید و همکاران، ۱۳۹۸، «طراحی الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان: یک مطالعه آمیخته»، نشریه *نواوری‌های آموزشی*، دوره هجدهم، ش ۶۹، ص ۶۰ - ۳۳.
۲۲. قنبری، سیروس و همکاران، ۱۳۹۴، «اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی و رابطه آن با کیفیت آموزشی»، فصلنامه *اخلاق در علوم و فناوری*، دوره دهم، ش ۲، ص ۵۰ - ۳۹.
۲۳. کیخا، احمد و معصومه ایمانی‌پور، ۱۳۹۹، «فرا ترکیب؛ مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی»، *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد*، دوره پانزدهم، ش ۱، ص ۷۰ - ۵۳.
۲۴. محمد موسایی، فرشید و همکاران، ۱۴۰۰، «دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان در مورد ابعاد اخلاق تدریس اساتید»، نشریه *اخلاق پزشکی*، دوره پانزدهم، ش ۴۶، ص ۱۱۵ - ۱۰۶.
۲۵. مرادیوسی، بلال، ۱۳۹۸، «مروری بر الزامات اخلاق حرفه‌ای معلم»، نشریه *مطالعات آینده‌پژوهی و سیاست‌گذاری*، دوره پنجم، ش ۱۵، ص ۲۰ - ۱۴.
۲۶. مرادی دولیسکانی، مرتضی و مژگان محمدی‌مهر، ۱۳۹۹، «بررسی ارتباط بین اخلاق حرفه‌ای و کیفیت تدریس در بین اساتید دانشگاه علوم پزشکی ارتش»، نشریه *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، دوره سیزدهم، ش ۳، ص ۱۵۱ - ۱۴۴.
۲۷. مطلبی‌فرد، علیرضا و همکاران، ۱۳۹۰، «بررسی و شناسایی نشانگرهای حرفه‌ای و اخلاقی در آموزش و تدریس از نقطه نظر دانشجویان کارشناسی ارشد (یک مطالعه کیفی)»، فصلنامه *اخلاق در علوم و فناوری*، دوره ششم، ش ۴، ص ۹ - ۱.
۲۸. میرکمالی، محمد و مجتبی حاج خزیمه، ۱۳۹۵، «ارائه الگوی اخلاق حرفه‌ای برای معلمان مدارس ابتدایی (مطالعه موردی: معلمان مدارس ابتدایی پسرانه دولتی در شهر تهران)»، دوفصلنامه *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، دوره پنجم، ش ۱۴، ص ۳۰ - ۱۰.
۲۹. ناظمیان، صدیقه، ۱۳۹۹، «ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس فاطمه الزهرا یزد)»، فصلنامه *توسعه حرفه‌ای معلم*، دوره چهارم، ش ۳، ص ۲۵ - ۱۵.

30. Bin - Lokman, H. F. & et al, 2020, "*Normative statements and descriptive statements of moral education in teacher ethics*. Proceedings of International Conference on the Future of Education IConFEd 2020", Institute of Teacher Education Tuanku Bainun Campus, Penang, Malaysia.
31. Catapano, J., 2014, "Teaching Strategies: The Importance of Morality. changing higher education context", *Higher Education Research and Development*, No. 29 (2), P. 24 – 38.
32. Cremin, T. & J. Arthur, 2006, *Learning to teach in the primary school*, Routledge.
33. Devlin, M. & G. Samarawickrema, 2010, "The Criteria of Effective Teaching in a Changing Higher Education Context", *Higher Education Research & Development*, No. 29 (3), P. 111 – 124.
34. Freeman, S., 2017, "How interprate ethic", *Journal of Ethics Sci*, No. 3 (4), P. 34 – 49.
35. Gove, A. & M. M. Dubeck, 2016, "Assess Reading Early to Inform Instruction, Improve Quality, and Realize Possibilities", *In Annual Review of Comparative and International Education*, No. 5 (9), P. 81 – 88.
36. Malone, D. M., 2020, "Ethics education in teacher preparation: a case for stakeholder responsibility", *Ethics and Education*, No. 15 (1), P. 77 – 97.
37. Oluwatayo, J. A., 2013, "Students rating of teaching behavior of Chemistry in public secondary schools in Ekiti State", *International Journal of Education and literary studies*, No. 1 (1), P. 1 – 6.
38. Otilia, C., 2011, "The Profile of the Academic Assessor", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, No (3) 12, P. 200 – 204.
39. Ozcan, K. & et al, 2013, "Faculty Members' Ethical Behaviors: A Survey Based on Students' Perceptions at Universities in Turkey", *International Education Studies*, No. 6 (3), P. 129 – 138.
40. Sandoval, L. Y. & et al, 2010, "Ethical qualities of professional development of the educator a humanistic perspective needed to manage a new way to see the quality of education", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No. 2 (2), P. 2589 – 2593.
41. Strike, K. & J. F. Soltis, 2015, "*The ethics of teaching*", Teachers College.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی